

VHF / UHF

Bylgjuútbreiðsla og reikniforrit

Helstu eiginleikar bylgjuútbreiðslu á VHF- og UHF-sviði, ásamt aðferðafræði og hjálpartækjum við útreikninga.

Guðmundur Löve, TF3GL
g@loeve.com

Deyfing merkis og “link budget”

- Bylgjur berast í grunninn aðeins í beina línu, og deyfist með fjarlægð:

$$L_{FS} = -32,45 - 20 \log(F_{MHz}) - 20 \log(D_{km})$$

- En kerfið í heild samanstendur af mörgum hlutum (dæmi):

P_{RX}	=	P_{TX}	TX power	+47 dBm
		$+G_{TX}$	TX antenna gain	+9
		$-L_{TX}$	TX losses	-1
		$-L_{FS}$	Free space loss	-121
		$-L_{misc}$	Diffraction etc.	-22-11
		$-L_{RX}$	RX losses	-1
		$+G_{RX}$	RX antenna gain	+3
		=		-97 dBm

Sjónlína – og hvernig hægt er að sjá fyrir horn

- Ef ekkert utanaðkomandi kæmi til, væri ekki hægt að eiga fjarskipti nema í radíó-sjónlínu, og yfir þá fjarlægð sem næmni viðtækisins leyfir

$$D_{km} \approx \sqrt{17h_m} \quad (\text{radio horizon is approx. } 4/3\text{x visual horizon})$$

eða um 41 km úr 100 m hæð og 130 km úr 1000 m hæð yfir umhverfinu (ef bæði sendir og móttakari eru “í hæð”, leggjast D_{km} tölur beggja saman)

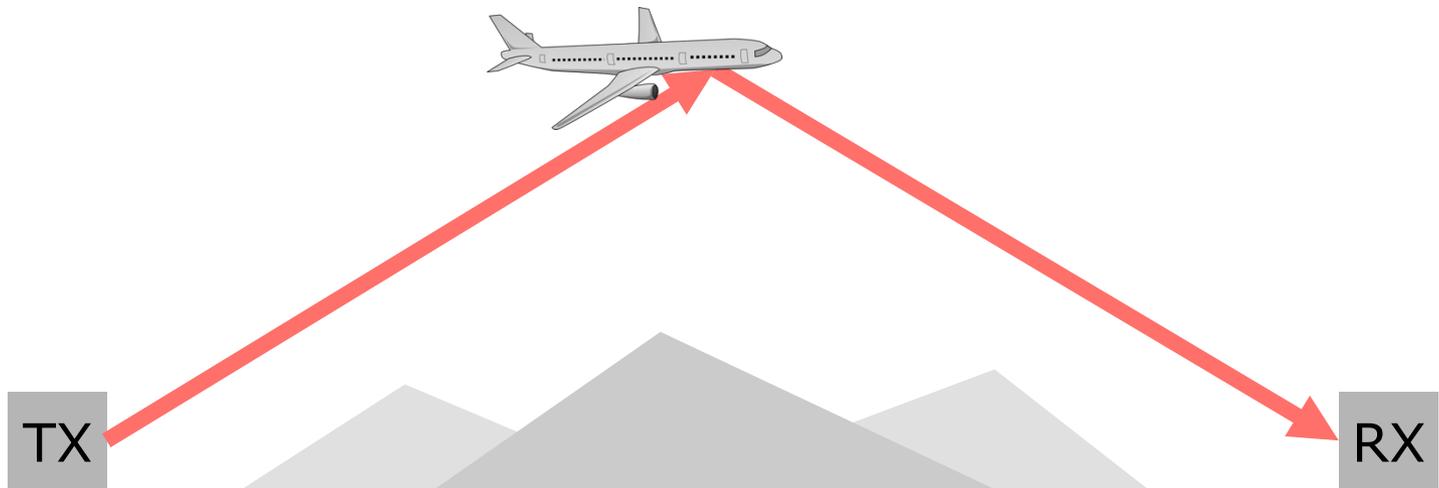
- Ýmis fyrirbæri gera okkur þó kleift að eiga samskipti yfir sjóndeildarhringinn og bak við fjöll, sem og í þéttbýli:
  - Speglun (reflection)
  - Svignun (refraction)
  - Brot (diffraction)
  - Dreifing (scattering)
- Þótt þau eigi það flest sameiginlegt að deyfa merkið, geta þau þó hjálpað til við að koma því á réttan stað – og sum geta jafnvel magnað merkið ef heppnin er með

Fjarskipti utan sjónlínu

■ Speglun (reflection)

- Bylgjur speglast af fleti: *breyta um stefnu* (aðfallshorn = fráfallshorn)
- Flöturinn þarf að vera *stór og sléttur* miðað við bylgjulengd og horn
- Dæmi: Húsveggur, jörð, flugvél

Fjarskipti utan sjónlínu

- Svignun (refraction)
  - Bylgjur *sveigja* af leið
  - Til þess að þetta gerist þurfa þær að ferðast um *mis-þétt/-þungt efni*
  - Dæmi: Svignun niður á við þegar heitt loft er ofan á köldu (temperature inversion, tropospheric ducting)

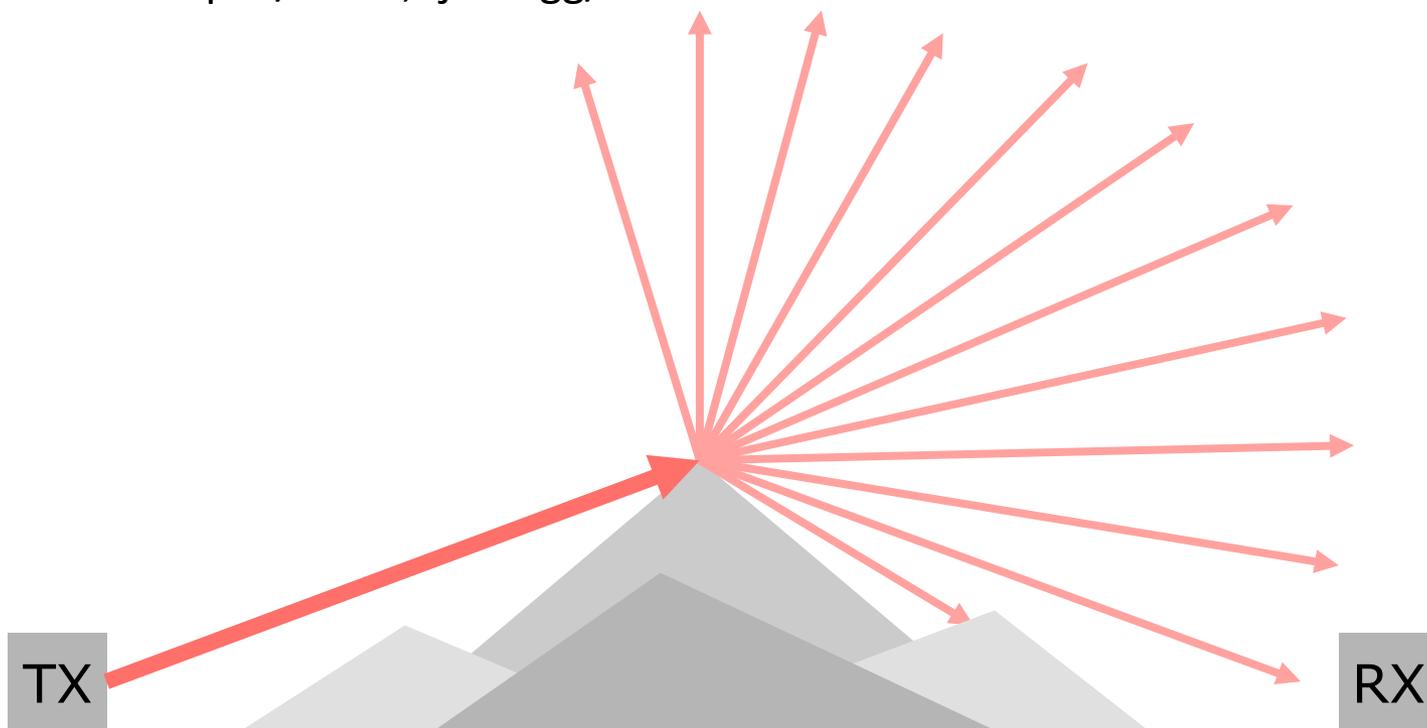

Fjarskipti utan sjónlínu

■ Brot (diffraction)

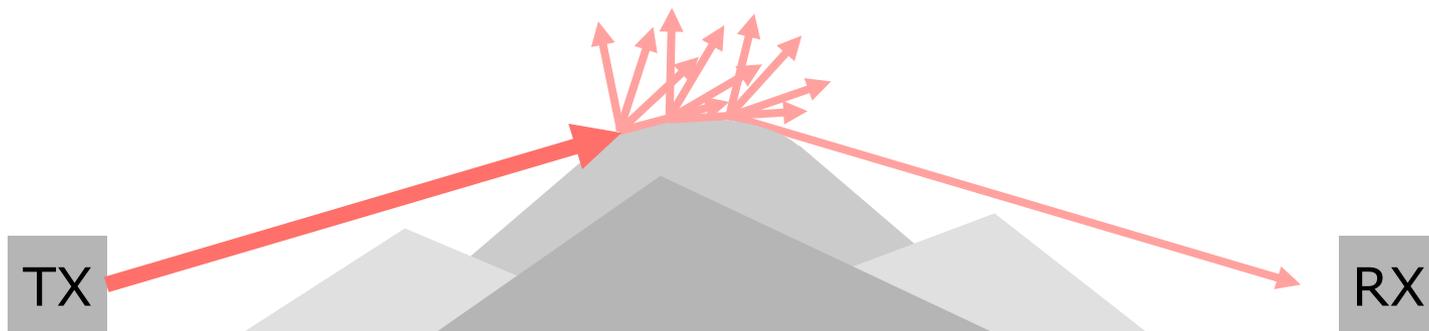
- Bylgjur *dreifast* af egg eða brún, en ferðast þó aðeins í “áfram-áttina”
- Brúnin þarf að vera *smágerð* (hvöss) miðað við bylgjulengd
- Dæmi: Húspak/-horn; fjallsegg/-hlíð

Fjarskipti utan sjónlínu

- Brot (diffraction), framhald
  - Bylgjur dreifast áfram eftir yfirborði hlutar
  - Drægni fer eftir leiðni hlutarins
  - Dæmi: bunga jarðar, ávöl fjallshlíð, húspak
  - Slæmar fréttir fyrir bylgjubrot um annað en hvassa egg (miðað við bylgjulengd):
ávöl fjallsegg 1λ að breidd þýðir um 4 dB deyfingu; 10λ þýðir 12 dB deyfingu;
 100λ þýðir 40 dB deyfingu; 1000λ þýðir 130 dB deyfingu og merkið er dautt

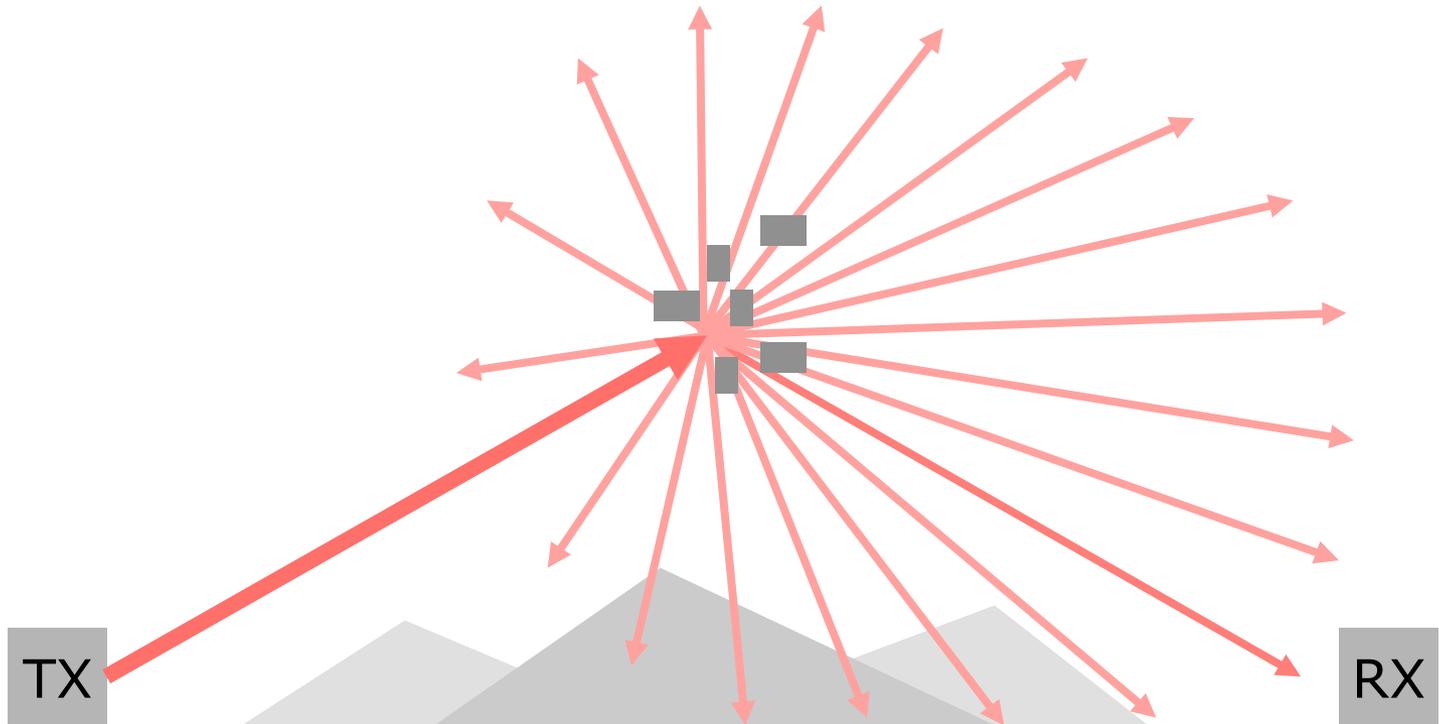

Fjarskipti utan sjónlínu

■ Dreifing (scattering)

- Bylgjur *dreifast og speglast* í senn: ferðast í allar áttir
- Dreifing af ósléttum fleti eða hlutum, *jafnstórum eða minni* en bylgjulengd
- Dæmi: Fjallshlíð, venjulegt borgarlandslag, ryk, loft-iður, regndropar, flugvélar

Fjarskipti utan sjónlínu

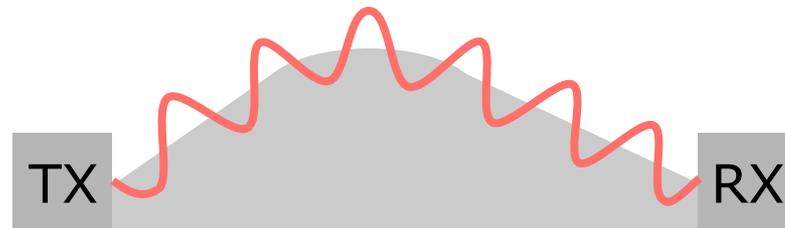

■ Jarðbylgja (ground wave)

- Bylgjur ferðast eftir yfirborði hlutar
- Drægni fer eftir leiðni hlutarins
- Dæmi: Sjálf jörðin, mannvirki
- Leiðni í venjulegri jörð er töluvert verri á VHF-UHF en á HF; hægt að meta mjög gróflega drægni með jöfnunni:

$$D_{km} = \frac{80}{\sqrt{f_{MHz}}}$$

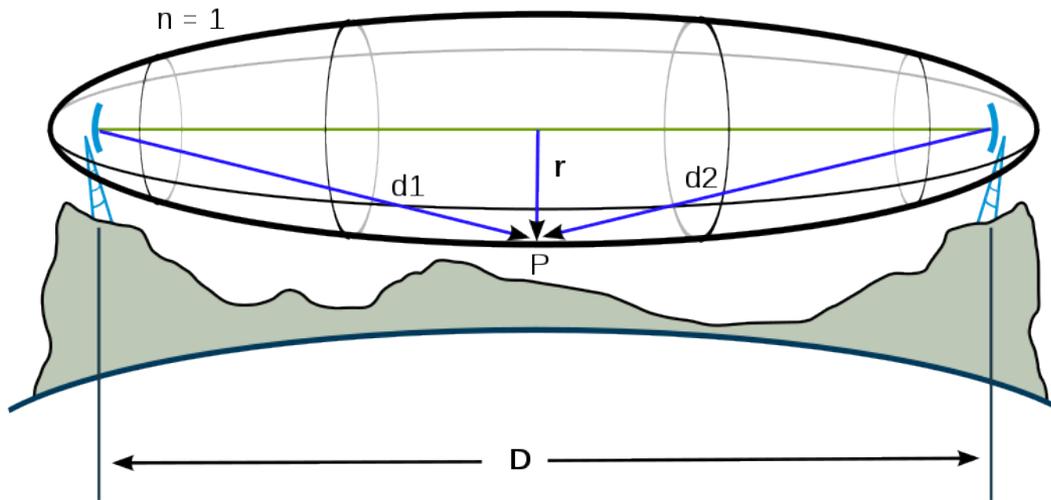
sem gefur um 7 km á VHF og 4 km á UHF (en um 40 km á 3637 kHz!)

En allt er ekki tóm hamingja – “Fresnel zone”

- Svæði þar sem ferill speglaðrar bylgju er $\frac{1}{2}\lambda$ lengri en beina leiðin (þ.e. fasamunur er hálfbylgja), sem veldur mis-mikilli deyfingu á merkinu
- Dæmi um Fresnel-fjarlægð á miðri leið:
  - 50 MHz   50 km leið: $r = 274$ m   150 km leið: $r = 474$ m
  - 145 MHz   50 km leið: $r = 203$ m   150 km leið: $r = 279$ m
  - 435 MHz   50 km leið: $r = 131$ m   150 km leið: $r = 161$ m
- Uppsafnaðar speglanir auka einnig truflanir (noise floor), sem minnka SNR

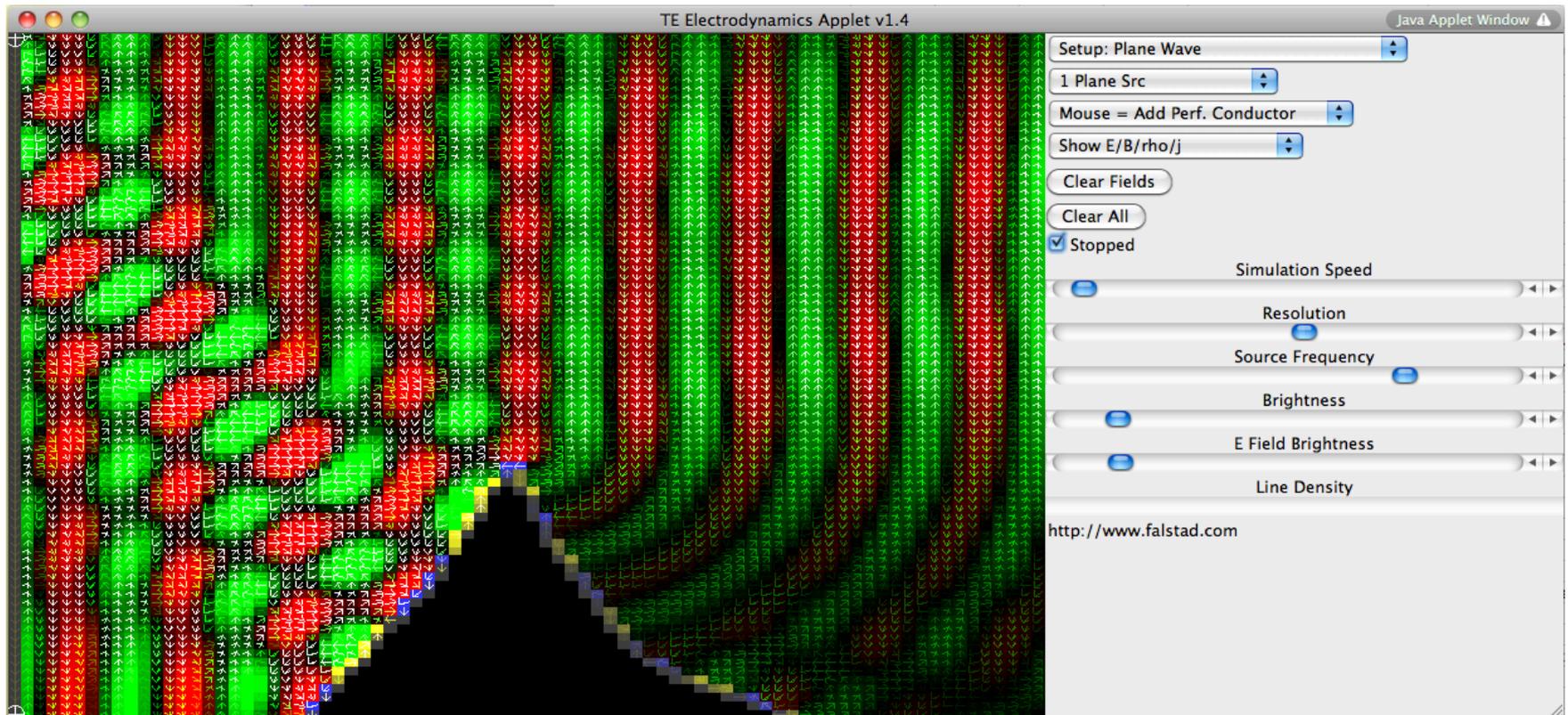

$$r = \frac{1}{2} \times \sqrt{D \times \lambda}$$

Bylgjuhegðun: falstad.com

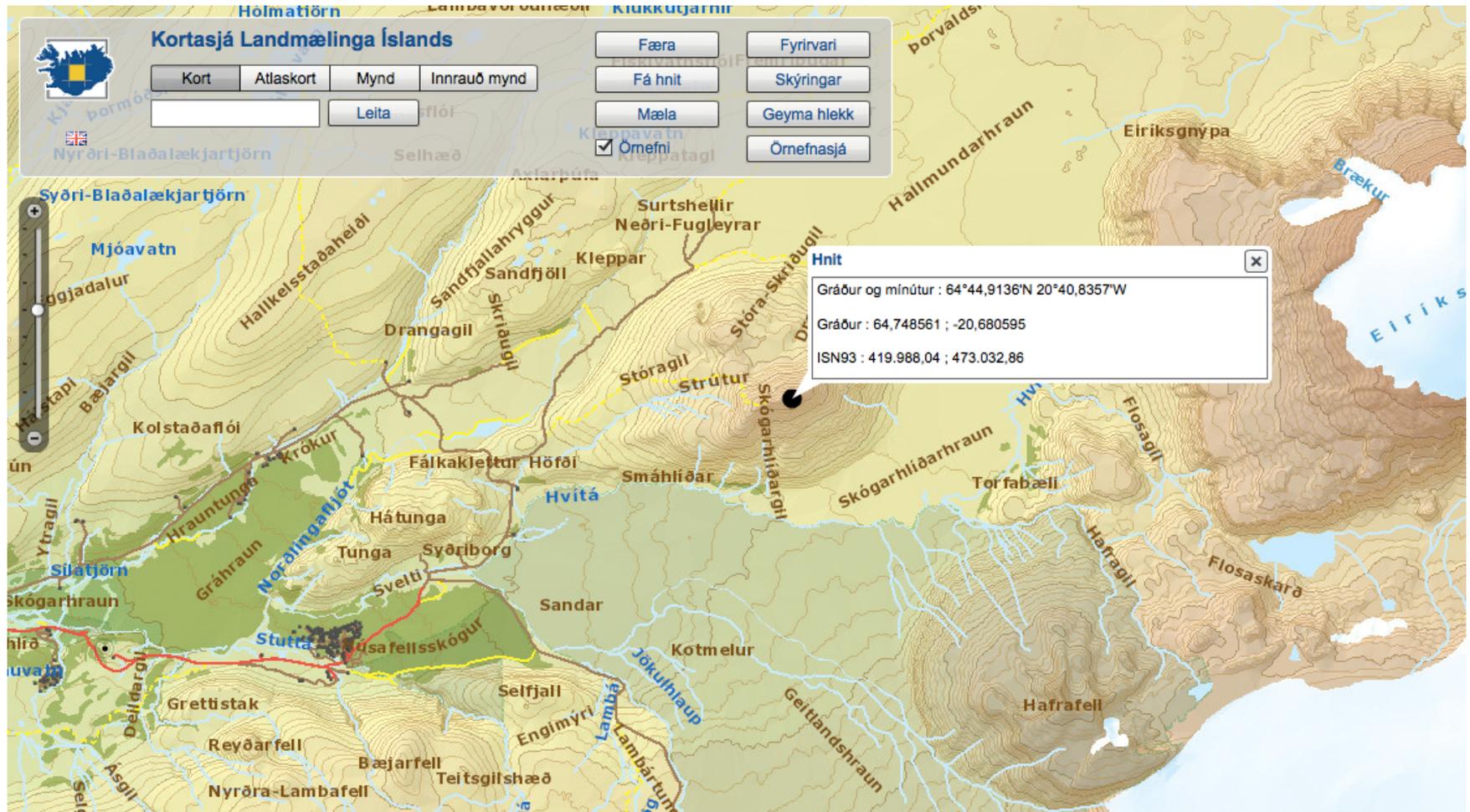
- Hermun á bylgjuútbreiðslu (og margt fleira!)
  - Speglnun (reflection)
  - Brot (diffraction)
  - [Ath. – á myndinni er “fjallið” úr fullkomnum leiðara]

Kortasjá Landmælinga Íslands

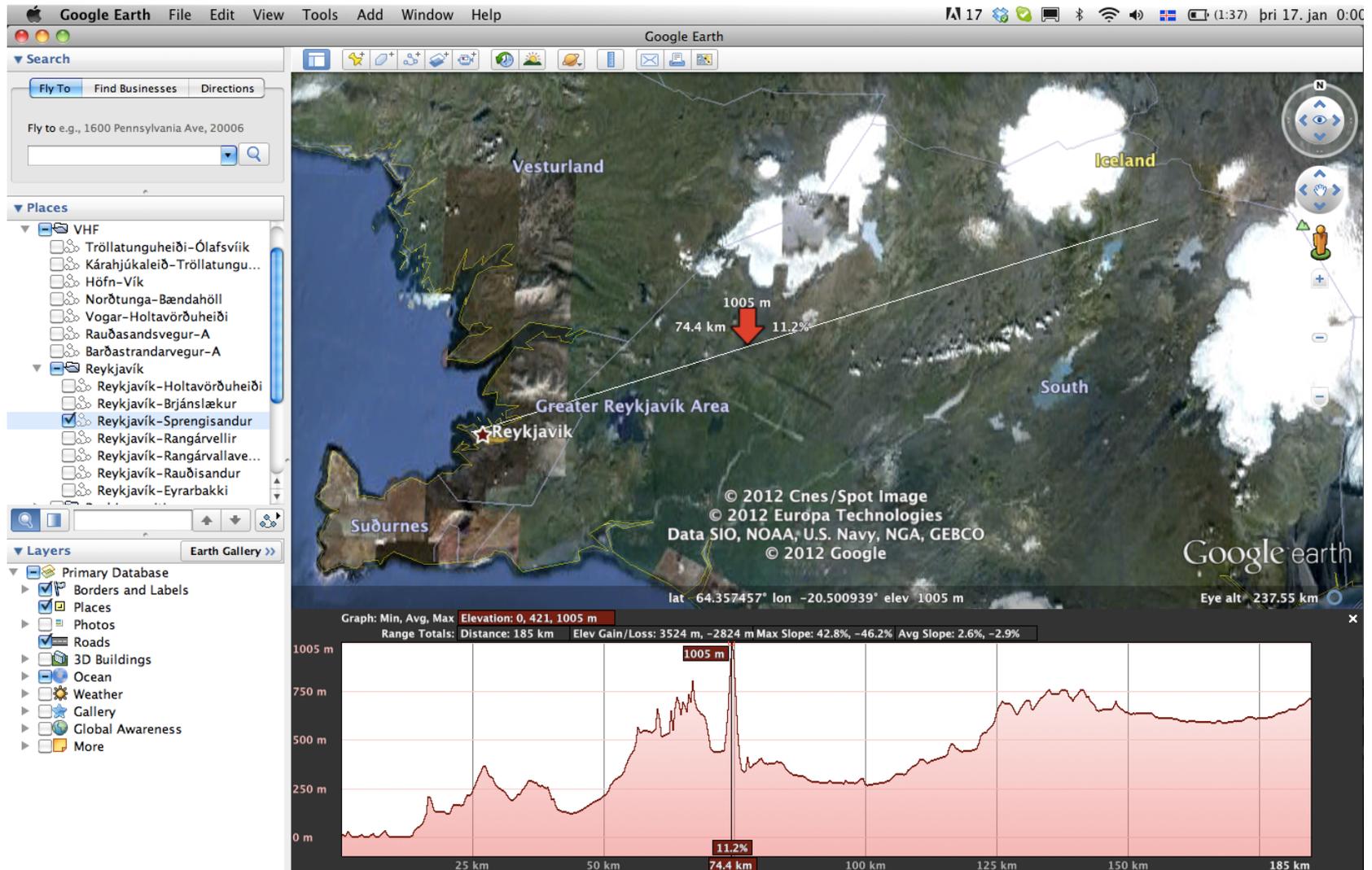
- Byggir á kortagrundi í 1:50.000, ótal stillingar og fíðusar
- Ókeypis á vefnum: atlas.lmi.is/kortasja

Google Earth

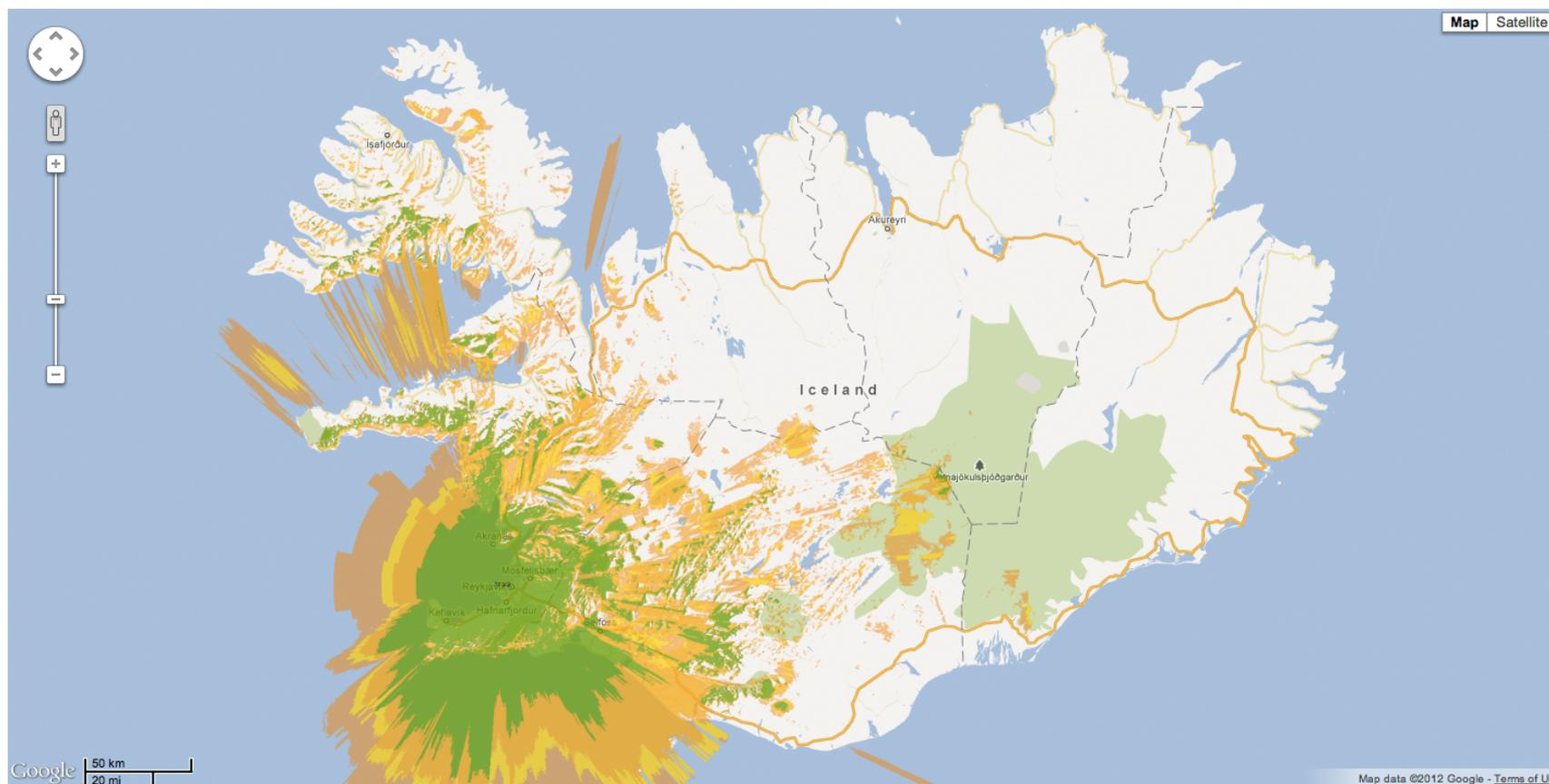
- Getur sýnt hæðarrit og gefið vísbendingar um sjónlínu eða hentug brot

Radio Mobile-forritið

- Reiknar útbreiðslumyndir og radiólinka út frá kortagrunni með hæðarupplýsingum, vinnur með Google Earth og Google Maps
- Skrifað af radióamatörnum Roger Coudé VE2DBE – hægt að hlaða niður ókeypis, eða keyra beint af vefnum: cplus.org/rmw

VHF / UHF

Bylgjuútbreiðsla og reikniforrit

Takk fyrir!

Guðmundur Löve, TF3GL
g@loeve.com